

Úřady práce, jejich kompetence a řízení.

Dr. Václav Michal.

Úřady práce, jejichž vzor jest hledati v Říši, navazují v Protektorátu Čechy a Morava na starší organizaci veřejných zprostředkovatelen práce zřízených v každém soudním okrese, Zemských centrálních práce (v Čechách 5) a Zemských ústředních Úřadů práce (v Praze a Brně). Vl. nař. 193/1939 Sb. z. a n., které zřizuje Úřady práce, má o jejich kompetenci v § 2 pouze tato ustanovení: obstarávají úkoly dosavadních veřejných zprostředkovatelen práce, obor působnosti jejich určuje ministerstvo sociální a zdravotní správy, které jim může svěřiti i obstarávání jiných úkolů. Na toto ustanovení navazuje pak další vývoj. Řada vl. nařízení ukládá úřadům práce další úkoly.

Celkově lze charakterisovati jejich činnost jako plánovité organisování poměrů na pracovním trhu. Jak uvidíme, přesahuje tato činnost vlastní zprostředkování v technickém smyslu. Negativně lze vymezit činnost úřadů práce tak, že mimo činnost Ú. p. zůstávají veškeré problémy hladiny mezd a platů.

I. Hlavní úkoly, jež Úřady práce provádějí, jsou tyto:

zprostředkují volná učňovská a pracovní místa ve vlastním obvodu, po případě v součinnosti se sousedními Úřady práce;

spolupůsobí při zprostředkování práce do území mimo Protektorát;

spolupůsobí při provádění zák. č. 39/1928 ve znění vl. nař. 82/1934 o udělování pracovního povolení cizincům v tom směru, že podávají příslušným Zemským úřadům dobrozdání, zda s ohledem na situaci na pracovním trhu lze přiznati cizinci pracovní osvědčení a povolení v oblasti Protektorátu. Lze očekávati, že celou tuto agendu převezmou úřady proto samy, vzhledem k tomu, že Zemské úřady neznají situaci na pracovním trhu a jsou stejně odkázány na vyjádření Úřadů práce;

podle vládních nařízení 190/1939 a 195/1939 Sb. z. a n. mají vydávati povolávací výměry o všeobecné pracovní povinnosti a rozhodovati o odkladu a zproštění od pracovní povinnosti (toto nařízení se prozatím vůbec neprovádí);

podle vl. nař. 238/1939 rozhodují o tom, zda jest povoliti podniku částečné nebo úplné zastavení provozu a hromadné propuštění zaměstnanců;

podle vl. nař. 323/1939 rozhodují o žádostech o souhlas k sjednání a rozvázání pracovního poměru zaměstnanců v určitých taxativně stanovených hospodářských odvětvích, jejichž počet je neustále rozmnožován vyhláškami ministra sociální a zdravotní správy, uveřejňovanými v Úředním listě.¹⁾ Sjednání nebo rozvázání pracovního poměru v těchto hospodářských skupinách je bez souhlasu Úřadu práce neúčinné. Toto nařízení, právě tak jako již zmíněné vl. nař. 238/1939 má význačný charakter sociální. Umožňuje totiž Úřadům práce, aby zabránily neodůvodněnému propouštění zaměstnanců podnikateli zamýšlenému pouze s ohledem na nařízené zvýšení mezd a platů a dovoluje, je-li pro-

¹⁾ Vyhláškou ze dne 15. listopadu 1940 (Úřední list č. 269) bylo stanoveno, že sjednání a každé zrušení pracovního poměru zaměstnanců ve vyšších službách (to jest podléhajících zák. č. 154/1934) vyžaduje souhlasu Ú. p. v těchto hospodářských skupinách: báňský průmysl, kovodělný průmysl, elektrárny, průmysl pil, dřevozpracující průmysl, chemický průmysl, keramický průmysl, stavební průmysl, textilní průmysl, oděvní průmysl, kožedělný průmysl, plynárny a vodárny. Rovněž sjednání a zrušení pracovního poměru zaměstnanců branné moci podléhá souhlasu Úřadu práce. Další vyhláška ze dne 5. XII. 1940 (Úřední list č. 285) stanoví, že přijetí i propouštění všech kategorií zaměstnanců ve stavebním průmyslu podléhá schválení Úřadu práce. Těmito dvěma vyhláškami byly doplněny vyhlášky z 30. prosince 1939 (Úřední list č. 296) a z 26. února 1940 (Úřední list č. 62).

puštění s ohledem na hospodářskou situaci podniku nutné, propustiti především síly sociálně lépe situované. Při přijímání zaměstnanců umožňuje zase přednostní umístění sil ženatých s vícečlennou rodinou nebo osob starších, jejichž přijetí se řada podniků dosud vyhýbá s ohledem na nutnost platiti vyšší mzdy.

Sociální funkce Úřadů práce se projevuje zvláště výrazně v další činnosti, totiž v provádění vl. nař. 273/1939 a 101/1940.

Podle vl. nař. 273/1939 rozhodují Úřady práce o přiznání příspěvků ze státních prostředků sociálně slabým zaměstnancům v závodech spadajících do určitých hospodářských skupin, stanovených ministerstvem sociální a zdravotní správy. O tomto nařízení bylo podrobně referováno v minulém ročníku tohoto časopisu (str. 25) a stačí proto na něj poukázati.

Vl. nařízením 101/1940 byly Úřady práce pověřeny rozhodováním o podporách v nezaměstnanosti. Také o tomto nařízení, které zcela nově upravuje otázku podpor, bylo podrobně referováno v minulém ročníku (str. 152 ns., 198, 250). Třeba tu jen zdůrazniti, že Ú. p. prozatím vyplácí pouze podpory nezaměstnaným německé národnosti a pokud jde o nezaměstnané příslušníky Protektorátu je kompetence rozdělena mezi Úřady práce a organizace soukromých zaměstnanců. Tam, kde vyplácí podpory tyto organizace, rozhodují Ú. p. s konečnou platností o odvoláních proti povolujícím nebo zamítavým výměrům těchto organizací zaměstnaneckých. O příčinách rozdělení kompetence mezi Ú. p. a Jednoty soukromých zaměstnanců viz níže.

Vl. nař. 173/1940 o přikazování pracovních sil k zemědělským pracím, jehož provádění bylo také svěřeno Ú. p., sleduje úkol zajistiti včasné provedení zemědělských prací a sklizení úrody. Ideově je toto nařízení v souvislosti s vl. nař. č. 190/1939. O tomto nař. srv. str. 280 minulého ročníku.

Konečně spolupůsobí Úřady práce při provádění vl. nař. č. 367/1940 o převádění bývalých vojenských gážístů do soukromých služeb.

Jak viděti, kompetence Ú. p. stále roste; nová a nová nařízení přinášejí stále nové úkoly.

II. *Po stránce obsahové přinášejí nová nařízení²⁾ jen nejhrubší kostru. Při prvé aplikaci těchto norem na konkrétní případ obievá se řada pochybností a nejasností, které odstraňují teprve dodatečně prováděcí předpisy a směrnice, reagující na dotazy jednotlivých Úřadů práce.³⁾ To je zcela pochopitelná a vysvětlitelná tím, že úřady Úřadům práce nadřizené vypracují všeobecnou normu, ale, poněvadž není zkušeností s jejím prováděním, nemohou míti na zřeteli problémy, které přinese teprve praxe. Obtíže, před kterými tu stojí Úřady práce, jsou tím větší, že musí rozhodovati o otázkách na ně vznesených velmi rychle (srv. na př. k jakým hospodářským důsledkům by vedlo pomalé rozhodování při návrhu na zastavení provozu podniku podle vl. nař. 238/1939 nebo při žádosti o souhlas k propuštění zaměstnance ve vyšších službách podle vl. nař. 323/1939 kde je přípustná podle zák. 154/34 pouze výpověď ke konci kvartálu — nedokončení úředního řízení včas znamená automaticky prodloužení služebního poměru o další kvartál, po případě o celý půl roku. Přesto nutno říci, že Ú. p. se zhošťují svého úkolu dobře.*

Pokud jde o řízení před Ú. p. vzniká především otázka, jak dalece jsou Úřady práce politickými úřady ve smyslu § 1 vl. nař. č. 8/1928 (správní řád) a jak dalece tedy patří pro Úřady práce toto vl. nař., upravující zcela moderním způsobem řízení před politickými úřady. Musíme říci, že tato moderní norma neplatí jako obecná norma pro řízení před Úřady práce. Ze shora uvedených

²⁾ Až na řídké výjimky, na př. vl. nař. 101/1940.

³⁾ Nejvíce se snad tato věc projevila při provádění vl. nař. 323/1939, které jednak bylo jednou z prvních norem pověřujících Ú. p. novými úkoly, jednak znamenalo podstatnou změnu proti dosavadní volnosti sjednávání a uzavírání pracovních smluv.

nařízení pouze vl. nař. 101/1940 má výslovné ustanovení, že, pokud není stanoveno jinak, platí pro řízení o podporách v nezaměstnanosti správní řád. Ostatní nařízení (po případě prováděcí předpisy k nim) mají nanejvýše ustanovení, že ustanovení vl. nař. 8/1928 jest používati (pouze) analogicky. Směrnice vydané ministerstvem sociální a zdravotní správy k provádění vl. nař. 323/1939 (vydány 21./II. 1940) uvádějí o řízení před Ú. p. toto: »žádosti o souhlas k přijetí a zrušení pracovního poměru nejsou vázány na žádnou formu, poněvadž v četných případech, které vyžadují rozhodnutí, jeví se ztrulé formální předpisy neúčelnými jak z hospodářských a sociálních, tak také z důvodů administrativních. Také rozhodnutí Ú. p. není vázáno na žádnou formu. Je-li uděleno ústně, pak je zapotřebí potvrditi je písemně«. Zásadu ve směrnících vyjádřenou, že pro řízení před Ú. p. se jeví ztrulé předpisy bezúčelnými, přijaly úřady práce jako svoji základní zásadu. Další zásadou je, že Ú. p. musí rozhodovati rychle; proto je ve většině shora cit. norem stanoveno, že rozhodnutí Ú. p. je konečné. Strana která podala žádost k Ú. p., má míti co možná nejdříve jistotu o výsledku své žádosti. Této zásadě byla obětována i objektivita rozhodnutí, zesílená (třebaže ne zaručená) jinak principem dvojí instance.⁴⁾ Tím, že rozhodnutí Ú. p. je konečné, není ještě řečeno, že je nezměnitelné. Zásada o exceptio rei iudicatae, ani Roma locuta causa finita tu neplatí. I když žádost strany byla Ú. p. s konečnou platností zamítnuta, může strana za nějaký čas přijít s touže žádostí aniž by musela míti předem obavy, že bude znovu zamítnuta. Stranou necháváme samozřejmou skutečnost, že straně zůstává i při konečném rozhodnutí Ú. p. právo k dozorčí stížnosti k ministerstvu sociální a zdravotní správy, na jejíž vyřízení, vzhledem k tomu, že jde o mimořádný opravný prostředek, není ovšem právního nároku.

Skutečnost, že pro řízení před Ú. p. neplatí správní řád, má zajímavé důsledky. Podle směrnice k provádění vl. nař. 323/1939 má si úřad práce vyřešiti pro svůj obor působnosti, zda určitý konkrétní zaměstnanec konal vyšší služby a zda tedy spadá pod zák. 154/1934. O tom rozhoduje skutečná povaha prací a nikoli ujednání stran. Jak má Ú. p. tuto skutečnost zjistiti? Může vyslyšeti svědky, je-li tato skutečnost mezi stranami sporná? Jestliže ano a svědky obešle, co má dělati, když tito se k jednání, ač řádně obesláni, nedostaví? V případě, že svědci se nedostaví, nebo nejsou, je možný přisežený výslech stran? Mají Ú. p. vůbec nějaké donucovací prostředky? Co když svědek po výpovědi vznesl nárok na svědecké? Tu jsme u dalšího problému. Ú. p. nejsou ani po stránce účetní vybaveny. Tato otázka působí zvláště obtíže při provádění vlád. nař. 101/1940, kde byla příčinou rozdělení kompetence mezi Ú. p. a Jednoty soukromých zaměstnanců a kde se projevuje citelně i při vyřizování odvolání proti výměrům Jednot. Úřad práce je tu často nucen i při velmi choulostivých právních otázkách odvolání (na př. zjištění důvodu rozvázání pracovního poměru žadatele o podporu a zjištění, zda má či nemá vinu na tom) omezit zásadu ústnosti na minimum a spokojit se s písemným sdělením, které výhody přímého slyšení svědků zdaleka nemůže nahradit.

V praxi ovšem tyto problémy nepůsobí tolik obtíží, jak by se na první pohled zdálo. Ú. p. mají možnost vyžádati si vyjádření zaměstnaneckých nebo zaměstnavatelských zájmových organizací, po případě příslušných úřadů (zejména Živnostenských inspektorátů) a v praxi této možnosti plně užívají. V ně-

⁴⁾ Ve vl. nařízení, po případě ve směrnících je jen výjimečně stanovena přípustnost odvolání. Srv. na př. vl. nař. 174/1940 a směrnice k vl. nař. 323/1939 ze dne 12./XI. 1940, kterými bylo nahrazeno původní znění směrnice, připouštějící pouze stížnost na ministerstvo. Otázka, zda jistě důležité ustanovení o možnosti opravného prostředku by nemělo býti přímo ve vl. nař. a nikoli pouze ve směrnících, veřejně nepublikovaných a určených, jen pro vnitřní potřebu, nás v této souvislosti nezajímá.

kterých případech ovšem přece jen Ú. p. trpí nevyřešením těchto zásadních otázek. Hlavně při provádění vl. nař. 323/1939 odkazují Ú. p. strany na pořad práva a vyslovují svoji nepřislušnost častěji než by bylo třeba. Tato skutečnost (vytýkaná právem z řad soudců pracovního soudu) nemá ovšem svůj základ pouze v problémech shora zmíněných; působí tu i přetížení Ú. p. prací.

Úřady práce hned od svého vzniku byly postaveny před řadu obtížných úkolů. Přesto, že se jim staví v cestu řada obtíží, nutno konstatovati, že rozhodují rychle a dobře.

Přehled právních předpisů.

Dr. Miloš Š e b o r.

Ze Sbírký zákonů a nařízený. Vyhláškami ministra financí č. 345, 346, 347, 348 a 349 byla uveřejněna opatření Národní banky o převodu platů mezi Protektorátem a Jugoslavií, Řeckem, Dánskem, Norskem a Švédskem. — Vl. nař. č. 353 se mění § 19, odst. 2 zák. č. 143/1930 Sb. o poštovní spořitelně. — Vl. nař. č. 354 stanoví, že úroková sazba ze vkladů na vkladní knížky poštovní spořitelny činí 2¼%. — Vyhláškami ministra financí č. 355, 356, 357, 358 a 359 byla uveřejněna opatření Národní banky o převodu platů mezi Protektorátem a Belgií, Holandskem, Švýcarskem, Španělskem a Portugalskem. — Vl. nař. č. 360 uvolňuje vklady a podíly, přihlášené k soupisu podle vl. nař. č. 110/1919 Sb. a zadržené výplaty ze smluv pojišťovacích, přihlášených k soupisu podle vl. nař. č. 184/1919 Sb. — Vyhláškami ministra financí č. 361, 362, 363 a 364 se vyhlašují opatření Národní banky o převodu platů mezi Protektorátem a Finskem a bývalou republikou Litevskou, Estonskou a Lotyšskou. — Vl. nař. č. 365 se týká dopravy zvěře z Protektorátu. — Vl. nař. č. 366 obsahuje nové předpisy o plovárnách a koupalištích. — Vl. nař. č. 367 upravuje umístování bývalých vojenských gážístů a délesloužících v soukromých službách. — Vl. nař. č. 368 stanoví nové prodejní a platební podmínky při prodeji léčiv a léků. — Vyhláškou ministra financí č. 375 se uveřejňuje opatření Národní banky o soupisu čísel některých cenných papírů v soukromé úschově. — Vl. nař. č. 376 zavádí povinné zkoušení půdy. — Vyhláškou ministra financí č. 378 se uveřejňuje opatření Národní banky o některých náležitostech při obchodu s drahými kovy a o výrobě předmětů z drahých kovů. — Vl. nař. č. 379 upravuje služební výlohy při úředních cestách protektorátních zaměstnanců a učitelů národních škol. — Vl. nař. č. 381 mění a doplňuje puncovní zákon. — Vl. nař. č. 382 poskytuje mimořádnou drahotně výpomoc protektorátním a některým jiným veřejným zaměstnancům v činné službě a poživatelům zaopatřovacích a odpočivných platů. — Vl. nař. č. 383 mění dosavadní platné předpisy o úřednických titulech a podmínkách pro ustanovení čekatelem a úředníkem a pro povýšení v oboru důchodkové kontrolní služby. — Vyhláškou č. 384 se mění označení dosavadních »státních obvodových úřadoven« pro pozemkovou reformu« na »obvodové úřadovny pro pozemkovou reformu«. — Nařízením ministra obchodu č. 386 byly vydány prováděcí předpisy k vlád. nař. č. 168/1939 Sb. o organické výstavbě hospodářství. — Nařízením předsedy nejvyššího úřadu cenového č. 387 byly nově upraveny ceny zápalek. — Vl. nař. č. 388 byly změněny obvody zemských úřadů v Praze a v Brně. — Vl. nař. č. 389 nově upravilo obvody a sídla některých okresních úřadů. — Vl. nař. č. 393 se týká zastupování německých státních příslušníků v řízení před úřady a soudy sociálního pojištění. — Vl. nař. č. 394 nově upravuje povinné učebně předměty na školách obecných a měšťanských. — Vl. nař. č. 396 mění a doplňuje trestní řád a předpisy o složení trestních soudů. — Vl. nař. č. 397 mění vl. nař. č. 263/1939 Sb. o dočasných omezeních v živnostenském a jiném výdělečném